

Mezinárodní den dětí

Již třicet osm let uběhlo od doby, kdy vyšel od řady pokrokových mezinárodních institucí podnět k tomu, aby jeden den v roce byl slaven jako den dětí, jako den věnovaný budoucnosti lidstva, která pro nás všechny vyrůstá v nové generaci. Byla to Mezinárodní demokratická federace žen, Mezinárodní odborové sdružení učitelů a Světová federace demokratické mládeže, jež připomněly lidstvu, že oslava dětského dne by měla být celosvětovou záležitostí, celosvětovou připomínkou toho, co dospělí pro děti mají a mohou dělat a co děti pro budoucnost lidstva znamenají

Poprvé se Mezinárodní den dětí slavil v roce 1950, a to v padesáti jedné zemi, mezi nimiž byla i Československá republika. Tehdy Mezinárodní den dětí nebyl ještě oficiální celosvětovou událostí, ale již v tomto roce se ukázalo, že je to událost důležitá — Mezinárodní den dětí se totiž stal příležitostí k vyjádření základních humanitních a společenských ideálů, s nimiž lidstvo jako celek přistupuje k mladé generaci. Patří k nim uchování míru a práce pro šťastnou, klidnou a spokojenou budoucnost dětí, odstranění vykořisťování dětské práce v kapitalistických zemích, boj proti diskriminaci barevných dětí, hladu, bídě, boj o zajištění vzdělání a zdravotnické péče pro všechny děti na celém světě. Z těchto ideálů se rodila mezinárodní deklarace práv dítěte a na ně navazovala mezinárodní konference na ochranu dětí, která se konala v roce 1952 ve Vídni za účasti 560 významných veřejných pracovníků, vědců, pedagogů, lékařů, spisovatelů, novinářů, kněží atd. ze 64 zemí světa.

Konference přijala usnesení, že se Mezinárodní den dětí bude slavit každoročně 1. června, schválila a vydala důležitý dokument, „Výzvu k mužům a ženám na celém světě“. Tato výzva obsahovala již souvislé vyjádření základních požadavků na zabezpečení práv dětí na život, zdraví, intelektuální a morální rozvoj. A o tři roky později, tedy v roce 1955, uspořádala Mezinárodní demokratická federace žen v Lausanne ve Švýcarsku za účasti 1060 žen Světový kongres matek ze 66 zemí pod heslem „Na ochranu dětí proti válce, za odzbrojení a přátelství mezi národy“, na němž byl přijat manifest požadující všestrannou péči o mladou generaci. Konečně pak v roce 1956 přijalo Valné shromáždění Organizace spojených národů Deklaraci dětských práv, v níž je vyjádřena tato základní myšlenka: Všechny děti na Zemi mají právo na zdra-

vý a normální vývoj v podmínkách svobody. Tato deklarace se pak stala základním dokumentem, z něhož již 30 let vyrůstá pojetí Mezinárodního dne dětí a jeho obecně platné poslání.

Tolik tedy ke vzniku Mezinárodního dne dětí a základním dokumentům, o něž se jeho oslavy opírají

Víme ovšem, že dokumenty samy myšlenky Mezinárodního dne dětí nezajišťují. Před několika lety se konal Mezinárodní rok dítěte a nedávno Mezinárodní rok mládeže a při té příležitosti opět bylo zdůrazněno, co je třeba ve světovém měřítku pro mladou generaci udělat. A přesto jsou stále na světě země, kde děti mají hlad, kde pro ně není zajištěno elementární školství, kde pro ně nevychází dost knih, kde dokonce umírají při bombardování a střelbě.

My, kteří žijeme v rozvinuté socialistické společnosti, si tato fakta často ani dost neuvědomujeme nebo si je jen bolestně připomeneme při televizním zpravodajství či při přečtení článku v novinách. Žijeme v zemi, v níž se v naší socialistické společnosti stalo skutečností heslo, které naši pradědečkové a prapradědečkové dávali tak často napsat nad vchody do starých venkovských škol: „Děti jsou budoucnost národa.“ U nás usilujeme po všech stránkách o to, aby se v praxi naplnil Komenského ideál všestranného a bohatého rozvoje dítěte, jeho duševních, citových i tělesných možností, aby bylo učiněno vše pro možnosti jeho radostného a perspektivního života. Znamená to, že máme na mysli stejně tak vzdělání dítěte jako jeho výchovu ideovou a mravní, jako jeho přípravu pro život ve společnosti, mezi ostatními lidmi a ovšem i jeho činnou spoluúčast v tomto životě, jeho tvořivou aktivitu. Značná pozornost je věnována zdravotnické péči, kulturnímu rozvoji dětí, tělovýchově, sportu, a snad ani není třeba mluvit o zajištění dětí z existenčního hlediska a o takových dnes již u nás zcela samozřejmých věcech, jako jsou mateřská dovolená, rodné příspěvky, školní jídelny, školní lékaři atd. Socialistická společnost jako celek věnuje prostě dětem a jejich budoucnosti mnoho péče a my již tuto péči přijímáme téměř jako automatickou, ani o ní nepřemýšlíme. Co to znamená, uvědomíme si opravdu, když vidíme v televizi záběry dětí z rozvojových zemí nebo děti ohrožené v arabském světě vojenskými agresory.

Na co bychom ale též neměli o Mezinárodním dnu dětí zapomínat, je skutečnost, že rozvoj dětí zdaleka není jen záležitostí socialistické společnosti jako celku, školy, zdravotnictví, pionýrské organizace, kulturních institucí, dětské literatury, filmu, televize apod. Neměli bychom zapomínat, že rozvoj dětí je také a v mnoha směrech záležitostí toho nejužšího životního prostředí dítěte, jeho rodiny. Nejde nyní o jejich existenční zajištění. To je u nás v převážné většině rodin velmi dobré. Jde o něco jiného, bez čehož se však také dítě nemůže rozvíjet v šťastného a spokojeného mladého člověka, jde o citový vztah rodiny k dítěti, lásku, porozumění, přátelství, jde o čas, který dětem rodiče věnují jako jejich partneři a rádci. Psychologové např. upozorňují, že dítěti nestačí, když se s ním mluví řečí příkazů a zákazů, řečí, která mu určuje, co má nebo nemá dělat. Taková řeč je ovšem pro dítě nutná, neboť je orientuje v jeho jednání. Dítě však také potřebuje, aby se s ním pohovořilo o něm samém, aby rodiče také poslouchali, co chce říct ono, aby byli jeho společníky. Možná, že tím pro ně mohou udělat víc než novou hračkou nebo novým nákladným darem, což

ovšem ve stejné míře platí i o práci učitele ve škole. Nejen totiž rodiče, ale i my, pedagogové, bychom si měli nikoliv pouze o Mezinárodním dnu dětí uvědomit, že dítě doma i jako žák ve škole je myslící, cítící, prožívající člověk, který chce být a má právo být spoluúčasten dění kolem sebe. A možná, že nejen rodiče, ale i my pedagogové máme v tomto směru před dětmi své dluhy.

A tak Mezinárodní den dětí by pro nás všechny měl mít dvě stránky. Tu první celospolečenskou, která nám znovu připomíná, jak mnoho se pro děti dělá v socialistické zemi a jakým těžkostem jsou vystaveny mnohde jinde. A tu druhou, jaksi intimnější, která se obrací přímo k nám a která nám připomíná, co by sám měl a mohl pro děti dělat každý z nás.

OTAKAR CHALOUPKA